

КХОЛЛАМА НОВКЪА
Кагирхой Юмалуш ба,
гранташ йоахаргйола
проекташ кхолла

15

ДЕГІААХАР
Кердача Реданта
керттера урам
тоабергба

12

СЕРДАЛО

WWW.SERDALO.RU

ГІАЛГІАЙ МЕХКА КЪАМАН ЮКЪАРА ГАЗЕТ

№12 (12639)
Бекарга
бутт,
4 ди, 2024 шу

Газет арадувл 1923-ча шера
майтсела бетта 1-ча дийнахьа денз

1973-ча шера
«Сердало»
газета
«Сийлен хъарак»
яха орден
еннай

12+

МАРХІЙ БУТТ

МагІалбик-Шахъаре
марха доаста сайре
дІайихъар

4

НАБХА ХЪАШТАШ

Наъкъашкара кІоагаш
дІадукъаш, болх беш
латт республике

6

ХОВР-ДОВЗАР

Берий беша ухачарна,
дувц безача Рамаданах
лаьца

8

КУЛГАГОВЗАЛ

ХІамаш тегача фабрике
ГІолла, экскурси
йир вай мехкарча
дешархошта

9

МОХК БОВЗАР

«Россе довзаш доаца
наъкъаш» яхача
проектах, кино доаккх
вайцига

10

@gserdalo

vk.com/gserdalo

Дзен сердало

www.serdalo.ru

ДегІаахара керда таронаш

РФ Паччахьалкхен председатела заместитель -
промышленности, мах бара министр Мантуров
Денис вена хилар вай республике

2

Еза ха

ГІалгІайчен
кагирхоша Газерча
палестинхошка
марха дастийтар

5

Деглаахара керда таронаш

РФ Паччахьалкхен председатела заместитель - промышленноста, мах бара министр Мантуров Денис вена хилар вай республике

Султигананькъан Йоакъап

Палггайчен кулгалхо Келаматананькъан Махьмуд-Иабла, вице-премьераца хилар, мехка пайда а бахьаш, таханарча дийнахьа болх беш йолча предприя-тешка хьожаш.

Тешшаме ала йиш я, республикан доазон тла дика кьахьегаш я кхычарца нийсыла йиш йола, таханарча заман заводаш, фабрикаш. Царех цаI я «Техстрой» ООО яха хыйнача хIамаш турбаш арахеца моттиг.

Цу заводе оттабаь кьахьегаме гIирс, иштта продукци арахеца йола чоалх, карарча хана Российски Федераци йолчарна юкье дикагIарех цаI лоархIаш я.

ХыйнахIаме яха материал хьалхале лелаш йолча технологех я, тайп-тайпарча балха даькьош тIа лелаш а я.

ХIара шу массаза доал, цу заводе арахецаш дола хIамаш дукхагIа эшаш хул, цудухьа цу предприяте таронаш дIахо шерье а йиш я.

Уж хыйнахIамаш арахецаш хилар тахан чIоагIа наькIадоалаш да хий чудуллача, начIас дIаухача, газ чу-

юллача, кабелашта лаьрхIа йола турбаш дукха эшаш хул; цул совгIа, гIувнаш йоахача, вахаре эшаш йолча кхыча моттигашка лелаю уж. Эшаш я уж массанахьа.

Тахан Палггайче кхоачаш деш да, мехкдаьттангазохимически даькь тIа латташ дола декхараш, царех дийцадар ший хана Росс президент В. В. Путина. Предприяте дика кьахьегаш хилара гойтам ба, эзар тонн из продукци арахийца хилар.

Шоаш хьажа бахача юкьа, Москва баьккача безача хьаьшаша мах оттабир мехка промышленни, халкьа исбахьален гIирсий предприятешта карагIдоалачунна. Цул совгIа, гойтар цIихеза, мехкашта юкьера минпромторго чIоагIаь проект - кIалах гIирсаш деш йола моттиг.

Из болх беш хиларах тарра, дIаязъый российский П1 компани. Цу кийлен тIа шоайла гIулакхаш леладе барт баьб Москверча, Воронежерча, Рязанерча областашца, Краснодарски оагIонца, иштта РФ кхыча моттигашца.

Карарча хана, кIалах гIирсаш деш йола массехк моттиг хилар бахьан долаш,

Палггайче кхоь цьхатарра бола вIашагIбелла дIахьош ба, цу юкье я РИАК яха кIалах профилаш ю завод, РИАЛ яха литейни завод.

Йоккха терко тIаяхийтар Мантуров Дениса истингаш деш болча балха, чкьаьран цIоках деча гIирсашта, аьшк тувсаш беш болча балха, совгIагаш хьадара. Белгалдоалаш начIал хилар а, ший гIулакх дика довзаш хилар а да из, яхаш, дийцар цо.

Мехка карагIдоалар дозыйташ йола аргIанара моттиг хилар «4БРА» яха тIабувхабу гIирс тегаш йола моттиг. Укхаза болх дика вIашагIбеллаб, барзкьа тегача промышленноста цох доккха новкьостал а хул. Цига кьахьегаш бола говзанчаш кийча ба, эггара чоалханегIа дола декхар кхоачашде, эшача боараме моллагIа дола заказ хьаьца, бакьда цьхьа кхоачамбоацар да, болхлой цатоьаш хилар.

Мантуров Дениса белгалдир, уж болхлой Юмабара дола декхар кхоачашде дезаш хилар, цунна чуйоагIаш йолча кол-

леджашка, вузашка. Цул тIехьагIа болх Юмабеш предприятешка кьахьегаро таро хулийтаргья сага карагIдоалар гучадаккха, цунца ювзаенна наьхьа балха говзал лакхье.

Ше вайцига вена хилара мах оттабеш, вице-пре-

а хургйолаш. Цар балхатIара йоагIа йоал, республика дегIайоалаяра дIаяхийта еза.

Лоацца аьлча, Палггайчен промышленни, экономически даькь тIа карагIдоалар совдоаккхаш хила деза, цу даькь тIа хьадеш дар овсаре

мьера Мантуров Дениса белгалдир, цига кьахьегача болхлошта массайолча оагIорахьара новкьостал лоттаде дезаш хилар, арахецаш йола хIамаш дукхагIа а хила езаца беса дикал йолаш

хургдолаш бола никь лаха беза. Республикан Iаьдал, цунна чудоагIаш дола боахамаш, гIулакхаш леладу моттигаш, предприятей кьахьегамхой уж декхараш кхоачашде кийча ба.

Магасе кхетаче хилар, наха низ бара духьала кьовсам лоаттабеча комиссе

ГIаздананькъан Ахьмад

Палггай Республикан кулгалчочо Келаматананькъан Махьмуд-Иаблас кулгал а деш, терроризмаца кьовсам лоаттабара йолча комиссе кхетаче дIайихьар. Цига даькьа лоацаш хилар бокьонаш лораерий, тIахьожам лоаттаберий кулгалхой, хьме боацаш гIулакх леладерий, мехка доал деча доакьой хьакимаш. Дувца оттадаь дош дар дукха нах вIашагIкхетача моттигашка; вахарца, транспортаца ювзаеннача республикан кхыча гIишлошка кхерамзлен Iалашо яр.

Палггайчен Кулгалчочо гулбеннарий терко тIаззар, юрта нах бахача моттигашка тIехьара тIа кхерамзлен Iалашо яь хур-

гIолаш, болх дIабахьа безара; республикан доазон тIарча гIишлошка цу деша кийчо е дезаш хилара, терроризма духьалоттара масе оагIорахьа йолаш йола таронаш юкьеяха езара. Болх иштта дIахьолга чIоагIдир.

Белгалдир, кьаьстта мархий еза ха йолаш, Палггайчен нах дукха вIашагIкхийтгача зулам хургдоацаш, кийчо яра.

Цу тайпара болх дIахьош хиларо тешшаме лорадергда кхерамзлен Iалашо яра дош.

ЛоархIаме да вай мехкахоша, из хьал довзаш хиларах тарра, шоаш дегабуам беча моттигах Iаьдалга хоам бар. Цьхьана хиларца мара, вайна могоаргдац из унзара зулам юхатоха.

Тема доакъашхошта гю дарах, ЮФО Галгйайчен массазара викал белгалваккхар

Газданаькъан Ахмад

Украинерча тема доакъашхошта новкъостал лоатадара тѣхьа къахьегаш вола Гибухерча федерални куран тѣара массазара Галгйайчен викал Дарсиганаькъан Мурад белгалваккхар, цун къахьегамалакха мах оттабеш. Россе Герзашцарча низий Министерствон керттерча Теманахцѣнонца бувзабенача оагѣон хьалха латтача, РФ 2-ча класса паччахьалкхен гѣонча волча Тришкин Дмитре сийлен грамота яла оттавир вай мехкахо.

«Дарсиганаькъан Мурада грамота хьаеннар вар суданахцѣнонца ювзаенна йолча криминалистически экспертѣзан керттерча паччахьалкхен моттига шоллагѣча филиала кулгалхо вола Волков Анатолий», - дийцар тѣа «Сердалога» Москверча Галгйайчен массазара викал болча моттиге.

Тема операци йолаеннача дийнахьа денз, цун доакъашхошта эшаш мел бола кхоачам лоаттабеча доккха дакъа лоацаш хьавоагѣа Дарсиганаькъан Мурад. Доккха гѣо деш латт из, тема операциен юкъе лозабьарашта а.

Мах боацаш, 10 кийла хиллал посылка яхьийта йиш я тема доакъашхошунна

Султиганаькъан Йоакъап

РФ герзашцарча низий Министерствос оттабьацох, Россе моллагѣа йолча миѣнгеря, 10 кийла хиллал йола посылка, мах боацаш, яхьийта йиш я тема доакъашхошта.

«Россе почтера укх адресах дѣяхьийта еза из: 103400, Москва, тема моттига номер, тема доакъашхошун цѣи, тайпан цѣи, даь цѣи», - йоах тхогарча хоамо.

Белгалде деза, тахан вай мехка тема доакъашхошта эшачунга хьожаш бола болх дѣахьолга. Иштта вайцигара гѣо лоаттаду вай мехка кердача моттигашкарча бахархошта, тема операциен юкъе дакъа лоацарашта.

Шолжа кхален АТК кхетаче хетайир, терроризмаца къовсам лоаттабара

Султиганаькъан Йоакъап

Галгйайчен Шолжа кхален администраце кхетаче хилар, терроризмаца къовсам лоаттабара йолча коммиссе, цига дувца оттабьадар керттера ши дош, яхаш, дийцар «Сердало» газетата кхален администраце.

«Керттера терко тѣахийтар, кагирхошта юкъе кхетам балара болх дѣабахьара, вай мехка

зулам чудаьккха герттараша интернети гѣолла леладеш дола гѣулакх юхатохара.

Шоллагѣа дош дувзаденна дар Московски областа Красноргорске, 2024 шера тушола бетта 22-ча дийнахьа, «Крокус Сити Холл» яхача концертни зале террористаша даьр дувцарца», - йоах хоамо.

Цу лоархамеча кхетачене гулбенаараша дийцар, терроризмаца къовсам лоаттабеча безарах, цу кхале бахаш бола

кхьича паччахьалкхен бахархой зулама юкъебаргбоацаш лорабе безарах, зулам даржаргдоацаш бола никь лохаш хила безарах лаьца.

Кхетачен доакъашхоша ладийгѣар Шолжа кхале гѣолла йолча ОУФСБ кулгалхочунга Эфенденаькъан Руслана, Россе МВД «Сунженски» МО болхлочо Щечой Нуха, Шолжа кхален терроризмаца къовсам лоаттабара йолча коммиссе секретара Новрза-

наькъан Темарлана даьча къамаьлага.

Кхетаче йистейоалаш, берригаш а цѣхьа уйла йолаш бар, ма хулла чѣоагѣа терроризмаца къовсам лоаттабара болх дѣабахьа безарах. Къаьстга деша даха ха йоацача берий, дешара моттигашка, культуран цѣношка, кхьйолча вахара гишлошка кхерамзлен лалашо хила еза, аьнна, белгалдир кхетачен доакъашхоша.

Тема доакъашхошунна гѣо дергда, лаьттан гѣулакха хьакъехьа

Султиганаькъан Йоакъап

Лаьттан гѣулакхаца хало ловш волча тема доакъашхошунна, новкъостал дергда вай мехка. Из хоам «Сердало» газетата бир парламенто. «Къаман гуллама депутат йолча Далганаькъан Розата нах тѣаийбу ди дѣадихьар «Цаѣ йола Росси» яхача парте къахьегача моттиге.

Тема доакъашхо вола Досхой Р. А. из йолча вена хилар, лаьттанца шийна гѣо дар дѣхаш. Карарча хана тема доакъашхо волаш, ший декхараш дѣиза кхоачашдеш хиларах, грамота енна ва тема операциен ветеран. РФ Президента яьча чѣоагѣонца (Об. Об. 2023 г. N174-РП) шийна лаьттан дакъа къоастадарца, гѣо де аьлар цо.

«Цун дѣхар хьатѣаийца, дѣахо цу гѣулакхага хьажа безарашка дѣадохьийтаргда оаха», - белгалдир Далганаькъан Розата. Белгалде деза, вай мехка дѣахьош, тема доакъашхошта эшачунга хьожаш, цар хьашташ теркалдеш, паччахьалкхен программа йолга.

Магасерча моттигашка пандусаш хилар теркалдир единороссаша

Коазой Мадина

Магасерча моттигашка, дегӀа могошал эшаеннача наха лаьрхӀа пандусаш йо-ахкий хьожаш хилар, «ЦаӀ йола Росси» яхача парте доакъашхой. Малсагань-къан Д. цӀерах болча урам тӀара моттигаш яр укх нав-къа цар теркаме лаьцараш. Из хоам «Сердалога» бир парте зарбан болх лелабераша. Пандусаш йо-ахкий хьажарал совгӀа, уж боагӀача боараме, деррига теркалдеш хьаяыйй хье-жар единороссаш.

«Докхий дола кхоачамбо-ацараш хоадаланзар тхона из болх дӀахьош. ДегӀа могошал эшаеннача наха хьал терка-ме лаьца, царна атто хилийгара тӀехьа дӀахьош ба из болх.

Дарбанче, аптеке баха ара-баьннача цу мугӀарерча наха; хало хургьараш юстардаха деза вай. Могаш боацача наха паргӀата дӀа-хьа баха, атта баха йиш хургӀолаш къахьега деза вай, цар дегӀа хьал теркалдеш», - дийцар Дарсиганькъан Ха-важ-Бахьаудина.

Урам, Iама йистерера моттиг, велосипедий никъ тоабе лаьрхӀад Наьсаре

Султиганькъан Йоакъап

ХьатIадоагIача шера, Наь-сарен бахархой кхадж тесса баьнначул тӀехьагIа, тоабе лерхI урам, шахьара Iама йистерера моттигаш, гIашлой навкъа такилг, велосипе-дашца лела никъ, яхаш, дийцар «Сердало» газетага шахьара администраце.

«Бахархошта хьалхадаь-ккхар, бекарга бутт чакхбала-лехь za.gorodsreda.ru (<https://za.gorodsreda.ru/>) сайтага гIолла йиш я, шийна тоабича бакъахьа хетача муниципальни даькъ тIарча урама тӀехьа кхадж тасса. Республикан, шахьа-ра хIара вахархочунна лаьрхӀа деш да из; дукхача шерашка цар гIадкхувларгба вай бахар-хой шоай хозалца, наха лаьрхӀа вIашагIдежкача дикача хьаш-ташца», - аьлар мэре болхлоша.

2025 шера хIарман доазув керда-дакха, хозде, тоаде лаьрхӀад. Иштта лаьрхӀад Дошлакхий-Юртара Хамхой урам, Альтий-Юртара Iарчакханькъан урам тоабе, шахьара Iама йистер-ера доазув, Алханчуртски кана-ла уллувгIолла бода велосипе-дашта баь никъ тоабе.

Шахьара бахархоша сийрда, хоза куцаш дола проекташ хьа-гойтай, уж моттигаш дика тоа-ярца ювзаенна.

МагIалбик-Шахьаре марха доаста сайре дӀайихьар

ГIазданькъан Ахьмад

МагIалбикерча хьинар долча кагирхоша шахьа-ра марха доаста юкъара сайре дӀайихьар. АргIанара марха доаста моттиг хилар «Candy» яхача кафе, дукхагIа бола шахьара ба-

хархой цига баха ловш хул. Укхаза баьккабар тайп-тайпара ха яьнна нах, шоай бусалба вежарашца цхьана марха даста а ха дӀаяхьа а.

«Цу кхетачен хьаьший бар ГIалгIай Паччахьалкхен кул-галхочун заместитель Йов-

лой Мухьмад, «Ингушнефть» компане кулгалхо Балайнаь-къан Iумар, шахьара керт-терча маьждига имам Баьта-ранаькъан Ибрахим, шахьа-ра администраце кулгалхо Галай Муса.

МагIалбика бахархошта, Iадат хинна дӀаэттад, цхьана

марха дастар. Шергара шу массаза доал, вай хьож дика гIулакхаш совдаха, мовлат деша, мискашга carla дала», - аьлар «Сердало» газетага МагIалбика-Шахьара адми-нистраце зарбан болх лела-бераша.

«Рамадан Мубарак» яха динца ювзаенна хаттарий-довзарий моттиг дӀайихьар вайцига

Гаьгенаькъан Мартина

«Рамадан Мубарак» яха динца ювзаенна хатта-рий-довзарий кхетаче-наш дӀайоляьй вай мехка республикерча ерригача Россее къамашта юкъерча союзо. Хьалхарча кхетачен юкъе дакъа лоацаш хилар Наьсарерча № 18 йолча ишколан дешархой, дий-

цар тха газетага цигарча къахьегамхоша.

«Тайп-тайпарча ханаш-ка кхаьча бераш да тоабаш-та юкъеаьцараш. 6-ча клас-сера 10-ча классага кхаччал-ца долча бераша хьагойтар шоай бусалба динах бола кхетам. 30 хаттар, тIадуллар кхоачашдеш, къахьийгар цар.

Ид-аль-Фитр малагIа денах оал, мархий беттаца-ра эггара езагIа йола бийса-ш маца дӀайолалу, мархий хана цхьана вIашагIбетталуш маьждиге дӀакхухьача кхе-таченых фу оал, иштта кхь-долча хаттарашта жоп луш, шоай кхетам хьагойтар бе-раша.

«Илманхой», «Маьл-ха зIанараш», «Турпалхой»

яхаш хиннача кхаь тоа-бан бераша лакхача боара-ме хьахьекхар шоаш. Хьал-хара моттиг 32 балл яьккха-ча «Турпалхоша» дӀайихьар. Кхетачен толамхошта гра-моташца цхьана дийкъар ла-маза кIувсаш, сулхьаш-счӀе-чикаш, сивакаш», - дийцар тхога кхелахошца ваьгIаца Тоачанькъан Ислама.

ГалгӀайче таъзет хилар, СВО бӀухо Хьулахой Ахьмад дӀаволлаш

Султиганькъан Йоакъап

ГалгӀайче дӀавеллар Хьулахой Ахьмад. Из вар Украинe дӀахьош йолча лаьрхӀача операце дакъа лоацаш, цига валар а хилар цун, яхаш, дувц «Сердало» газетaга республикан министрий кабинето.

«Наьсарен-Шахьаре хин-нача бӀухочун таъзета баха хилар республикан пачча-хьалкхен, парламента вика-лаш. Цар республикан кулгалжочун а иштта мехка бахархой а цӀерагӀа кодам бир цун дезалга, дег чура из хала а хеташ», - йоах хоамо.

Хьулахой Ахьмада 52 шу мара даьннадацар. 29760 дакъь тӀарча тӀема мото-стрелкови бӀун тӀалатача ротан 2-ча отделене стрелок-сапӀер вар из.

«Рамадан - дикача гӀулакхий бутт»

Гаьгенаькъан Мартина

Иштта цӀи йолаш ба, вай-цига дӀахьош бола болам. ХӀара шера дӀакхухьаш долча Рамадана хетадаьча боламашта юкъе дакъа лаца ловраш дукха ба вай мехка. Укх наькъа а шо-

ашкара Даьла раьза хургвар гойта лаьрхӀар ВДДМ «Хьалхарчар болама» моттигерча штаба чуйоагӀача тоабо. Из хоам «Сердалога» бера цу гӀулакха хьалхалаттарашкара.

«Халача хьале болча, таро йоацача наха лаьрхӀа кхачах диза тӀормигаш кийчдир цу оагӀон болхлоша. Цул совгӀа, новкъа болхача наха марха даста хийи хурмаши екьаш лаьттар уж», - йоах тхогарча хоамо. Мархий бутт йистебаллалца дӀахьоргболаш ба

вай мехка цу тайпара болх.

«Дикача лерхӀамех, гӀулакхех бизза хилба вайна ер Рамадан бутт. Вай масахана кийча хургда эша-чоа гӀо де. АллагӀа кьоабал-долда вай марха, Ибадат!» - аьлар Налгананькъан Рамзана.

Юха а «Мехка сагӀа» де лаьрхӀад

ГӀаздананькъан Ахьмад

Карарча шера, ГалгӀайче бусалба наьха Ид-аль-Фитр (Мархаш) долаш, юха а «Мехка сагӀа» де лаьрхӀад. Цьхан хана мехка кулгал-хочо Келаматананькъан Махьмуд-Иаьлас хьалха-даккхарах дӀадоладаь, дика Иадат дӀахо дӀахьош да, цу юкъе дакъа лоацаш ба цу гӀулакха юстара хила безам боацараш. Укх наькъа цунна юкъе дакъа лоа-цаш хургья республикан дикача гӀулакхий ганзаши, руз-къан дай, шоай лоӀамагӀа дика гӀулакхаш деш лелараш, цар деш дар боккха маьл болаш хӀама да.

«ЛоархӀаме да, вай мехка хӀара вахархо цу бусалба наьха деза денош долаш, шоашта терко елга хоалуш хилар. Баркал оал аз цу юкъе дакъа лоа-царашта. Ид-аль-Фитрах ГалгӀайчен массаболча ба-хархошта йоккха дегагӀозле хийла», - язду ший телеграм-канале ГалгӀайчен кулгалхо-чо Келаматананькъан Махьмуд-Иаьлас.

Укх наькъа сагӀа доаккхаш, таро йоацача наха 4000 кхачан кхоачам лургба. Бекарга бетта 5-ча дийнахьа, из болам дӀахьоргба МагӀалбик-Шахьаре, МагӀалбика, ЖӀайрахьа кхалешка, Лохерча Курпе, Кьаскима. ШоллагӀа дийнахьа болама чуйоагӀаш хургья Илдарха-ГӀала, Шолже, иштта Шолжа кхале. 7-ча, 8-ча деношка, из сагӀа дергда таро йоацаш МагӀасе, Наьсаре, Наьсарен а Пригородни а кхалешка бахарашта.

ГалгӀайчен кагирхоша Газерча палестинхошка марха дастийтар

ГӀаздананькъан Ахьмад

ГалгӀайчен кагирхоша, мехка кагирхой Комитета хьал а лоацаш, марха дастийтар Газера баьхкача палестинхошка. Уж вар 150 совгӀа саг. Царна, мах боацаш, Наьсарера «Аиша» яха фусам елар.

«ГалгӀайх массаза а оал, ка-

маьрша къам да. Халача хьале эттача наха гӀо мишта ду хьай бӀаргашта гуш хиларо дог гӀоздоаккх. Палестинера баьхка вай йижарий, вежарий цецбаьннабар цу тайпара теркам шоай барах, хӀаьга ифтара хьалха деш дола ламаз а дир хьашашца цхьана», - аьлар «Сердало» газетaга Яражананькъан Адама.

Уж нах дӀа-юха бигара йолча транспортаца, цар берашта совгӀаташ даларца, царга масанега марха дастийтарца новкъостал даьраш вай бахар-

хой бар. Дагахьа Даьлах тешар чӀоагӀа хиларо новкъостал ду наха, гонахьарча нахаца хоза гӀулакхаш леладе.

Магаса вахархо Техавир зуламхочо

Газданаькъан Ахьмад

Тешаш вола Магаса вахархо, кхычахъа вахача зуламхочо Техавир. ХIама нахалдоаккхача йоазонга гIолла, «Ветерок-8М» яка гилакема эца безам болаш хиларах, цо доадир 11 эзар 300 сом.

Шийга из ахча хъакхачачул тIехьагIа, цу сага бувзам хоадабир, цул тIехьагIа ше малав ца ховча сага Техавь хилар кхетадаь, ГалгIайчен столицан полице даькъ тIа вера республикан вахархо.

«Магаса полице лохаш я онлайн-мах баь саг. Цу сага РФ УК 159 ст. зулам дарах бежх бергба. Оаха хъалхадоккх вай бахархошта, малав ца ховча сагаца цхъаккх мах бара гIулакх ма леладе. Шоай каьхаташ тIара хоам царга дIа ма кхайкабе, банковски карта тIара йоазош а дIа ма тела», - аьлар «Сердало» газетага ГалгIай Республице гIолла йолча МВД зарбан болх лелабераша.

Нагахъа санна шоаш зуламхой тийшача балха юкъе нийсденнадале; сиха хоам бе цох, зуламхочо лелаеца телефона номерах, социальни бувзамий аккаунтах е электронни почтах.

Полице гучадаьккхар, миграционни бокьонаш телхаеш хилар

Газданаькъан Ахьмад

ГалгIайчен полице белгалйир, Магасе Малсаганаькъан Д. цIерагIча урам тIа хъальеш латта гIишло. Мехка гIолла йолча МВД миграце хаттарех, иммиграционни тIахьожаме йолча отдела болхлошта гучадаьлар цига гIуозлой къамах вола ялх вахархо, миграционни бокьонаш телха а еш, вахаш хилар.

«Хьем боаццаш-профилактика болх дIахьош, юкъе нийсденна кхоачамбоацараш юстардаьхар. ТIахьожаме болх дIахьош, полице болхлоша миграционни бокьонаш телхаяь хиларах ийс протокол оттадир», - аьлар «Сердало» газетага ГалгIай Республице гIолла йолча Россе МВД зарбан болх лелабераша.

Кхыча паччахьалкхен цу бахархошта, Россе бахаш хила бокьо луц, е болх бе а йиш йолаш бац уж, царга доагIаш дола каьхаташ цахиларах. Карарча хана, царна бокьонах ца боагIаш бола болх бенна саг лохаш ва полице.

Наькъашкара кIоагаш дIадукъаш, болх беш латт республике

Султиганаькъан Йоакъап

Машинашца леларашта масахана хало еш дола наькъашкара кIоагаш дIадикъа арабаьннаб цу мугларера болхлой. Республикерча ерригача

шахьарашка беш ба из болх. Из хоам тха газетага бир наькъый гIулакхех йолча Министертвон болхлоша.

«Висаитова, Комсомольски оалаш бола Шолжа-Шахьарера

ши урам вIашкаоттача, догIан хиш дIаухача кIоага тIа йилла решётка хийцар болхлоша укх деношка. Наькъашкара хатараш ма хулла кIезигагIа хилийтара тIехъа кIоагаш дIадикъа арабувл къахьегамхой хан

ханнахъа», - йоах министрствера тхога бенача хоамо.

Цул совгIа, хоттех, нувхех, демах наькъа йистош цIенъю цар. Блаьстан денош гучадаьлча, геттара гуш хул кхоачамбоацараш.

Шолжа-Шахьарерча керттерча хин бердаш цIендеш, шердеш; болх дIахьош латт

Султиганаькъан Йоакъап

Хиш долалуш йола ха хьаоттарца, Шолжа гонахъара йистош цIенъеш, бердаш шердеш бола боккха болх дIабахъа арабаьннаб МЧС болхлой. Из хоам «Сердалога» бир Шолжа-

Шахьарерча администраце.

«Из болх дIабахъара гIулакх малагIча боараме латт хьожаш ба, шахъара да вола Гумаранаькъан Аслан, цун Гюнча Сейнарой Бахъаудин, ГО, ЧС оагIонна кулгал деш вола

Балайнаькъан Аслан», - йоах тхогарча хоамо.

Хий боагIгIача боараме ю ца дохийташ, цунна новкъарле еш йола нувхаш, каьенна Юлийга гаьнаш, хиво Юкхихъа кхыйола бIеха хIамаш дIайоахаш, болх ба цига дIахьор.

Блаьстан догIаша хий дикка айду, цунга хьежжа из тайпара болх ханнахъа дIабахъар чIоагIа лоархIаме да. 1210 м. кхоачаш моттиг я болх чакхбаккха безар. ТIаьшта кIалхара пхи моттиг я дикка цIенъе езаш.

Цахаддаш йола рейс «Сочи-Магас» хъайийллай «Азимут» яхача авиакомпане

Газданаькъан Ахьмад

Цахаддаш йола рейс «Сочи-Магас» хъайийллай вайцига «Азимут» авиакомпане. Авиалайнера Sukhoi Superjet 100 сар хъаволавир ГалгIайче. Царех дукхагIбараш ГалгIайче йовза а салага а ловш ба.

ГалгIайче ва аьнна лархIа хинна хьалхара саг, «Азимут» авиакомпане мах боацаш волавир. Юхе-бисарашта дагалоаттама совгIаташ дир.

«Сердало» газетага баьча хоамах, Сочера ГалгIайче воагIаш, цхьа сахьати ткъаь йиь миноти йоаккх. Авиалайнер Сочера 09 сахьати 05 миноти яьлча араьлар, «Магас» аэропорте из кхь-чар 10 сахьати 29 миноти яьлча. Из леларгья хIара кIирандийнахьа.

56 гектара тIара ток йоархIех, гаьнех цIенъергья «Къилбаседа Кавказа россетий» болхлоша

Алоев Муса

56 гектар чулоацаш йола тока моттигаш йоархIех, ца эшача хIамаех цIенъеш, болх дIахьоргба укх шера «Къилбаседа Кавказа россетий» - «Ингушэнерго» яхача оагIон болхлоша. Тока саьргашта ЮтIалийга зе дир кхе-

рам бола, новкьарле еш йола гаьнаш дIатедаш, болх дIабакьар чIоагIа лоархIа ме да, ток хъайоагIача моттигашта. ТIахьожам боацаш йитача гаьнаша тока саьргаш дIакъайладоах, тIаккха хало хул ток йолча балхаш де ара-боалача наха.

«Гаьний ткьоврош тока саьргех дахьекхалуш хиларо хатар де тарлу; цул совгIа, мух баьнна ди детгача хана каьгьенна, тока саьргашта ЮтIалегача гаьнаша тока доккха зе ду. Цудухьа хан-ханнахьа дIабакьа беца цу лостамагIа болх, лакха тIахьожам лоаттабеш», - дийцар тхога «Ингушэнерго» фи-

лиала кулгал деча ТIоаршхой Рамзана.

Иштга дIа-хьа яхача гаьний ткьовронех ток йоаллаш хилар кхерам ба, саг лозаве, цIи яккха тарлу цар. Уж балхаш дIахьош, теркалде мел дезараш керте лоацаш, кхьхьегаш ба тахан «Ингушэнерго» болхлой.

Машиний кораш баьддар мел кхераме да белгалдир республике

Султиганакьан Йоакьап

Машиний кораш баьддар мел хьашт доацаш, кхераме хIама да дийцар уж лехкарашка. Из хоам «Сердало» газетага бир МВД болхлоша.

«Наькьашкара кхерам-злен хьал толхадеш, лох-деш гIулакх да кизгаш баьд-деш лелар. Наьха бIаргашта а тIехьа зе деш хIама да из.

Ара боад этгача, догIа доагIаш, дохк латташ денош хилча; моллагIча сага бIарго хьалоацар кхьча беса хеталу, хIаьта тонировка яьча кизгаша геттара чIоагIа ке-гаду из хьал.

Хьалхашкара кизга 75% кIезигагIа сердал чукхеташ хила йиш яц, Iаьдало от-таяьча бокьонашка дилла-ча, хьалхашкарча оагIон ул-лувра кизгаш -70%», - йоах МВД болхлоша кийчдаьча каьхаташ тIа.

Машинашца лелараш-ка даггара дIадувц, киз-гашта техача дIенко нахага боагIача боараме хIама ца зуйтилга, цунга хьежжа, хатараш хилара хьал а айлу. Машинашца лелараша кхет-таде деза из гIулакх, шоайи наьхеи уйла еш хила беца!

ЛоархIа ме дешаш дийцар, Аьккхий-Юрта нах вIашагIкхийттача

Газданаькъан Ахьмад

ГалгIайчен МагIалбика кхален Аьккхий-Юрта бахача наьха кхетаче хилар. Дувца оттадаь дешаш дар: цу юр-тара вахара-экономически хьал дегIадоаладар, эскаре тIахьехаш йола ха тIакхоачаш хилар, контрактах эскаре ахар, иштга наркоманеца къовсам лоаттабар.

«Кхетаче дакьалоацаш хилар дин викалаш, тIема комиссари-ат, юртарча администраце кул-галхо БаймурзаевгIар Iаьла, МагIалбика кхален админи-страце кулгалхочун гIонча Хамхой Iалихан.

Юртахошта хьалхадак-ккхар, бекарга бетта I-ча дий-нахьа денз, бIаьстанара Россе эскаре тIахьехаш йола ха дIайолалуш хилар. Эскаре бол-харий яьнна ха лакхьаь хилар-

ца, хIанз тIабехаш дола ка-хаташ лургда, 18 шергара 30 шерга кхаччалца ха яьнна-рашта. ХьалхагIа санна, эскаре тIахьийхараш СВО хьожабег-бац. ТIема комиссариата ви-кало юртхошта дийцар, Россе герзашцарча низий Министер-ствоца тIем тIа вахара хьакь-ехьара контракт мишта отгае еза, контрактникашга а цар де-залашга а йоагIаш йолча бокь-онех, луш долча ахчах, кхьдол-

ча хьалех», - аьлар «Сердало» газетага МагIалбика кхален ад-министраце.

Аьккхий-Юрта бахархоша терконца тIайцар, наркома-неца дувзадenna кьамаьл. Кхален администраце кулгалхочо Хамхой Iалихана дийцар ка-гирхошта, кьаьстга уж нарко-манена юкьбаргбоацаш, терко лоаттае езарах, хIаьта юртхо-ша, шоай оагIорахьа, из хьал-лаьцар.

Унахцено тошкаш, чакхдаьнна вай мехкара бераш 124 эзарга кхоач

Газданаькъан Ахьмад

Техьарча шерашка, вай республикера дукхагIа мел дола бераш, унахцено тошкаш, лорашка чакхдувл. 124 эзар берага хьежар лораш дIадахача шера. Вай мехкара бераш хьаййчача, 96% бераш да чакхдаьннараш» Касткаста чакхвоалаш хиларо моллагIа лазар ханнахьа хьагучадоаккх.

Цунга хьежжа, ханнахьа дарба дIадоладе а, лазар кIоарга ца далийта а аьттув хул. Иштта дола гIулакх, тоадеш, дIадахьа деза вай мехка. БоагIача боараме, ший ханнахьа дIахьош хила беа из болх.

Вайна чIоагIа лоархIаме да, берий унахцено лакхача боараме хилар, массахана цар могошала тIахьожам лоаттабар», - яздыр ший телеграмоагIон тIа вай мехкадас Келаматанаькъан Махьмуд-Габлас.

Берий беша ухачарна, дувц безача Рамаданах лаьца

Газданаькъан Ахьмад

МагIалбика-Шахьара деша даха ха йоагача берий моттигашка кхетаченаш дIахьу, безача мархий беттах Рамаданах лаьца дувцаш. Берашта довзийт Рамаданаца дувзаденна Iадаташ, цу лоархIамеча

мархий бетто ислама культуран юкье малагIа моттиг дIалоац, шоаш зIамига дала, берашта хов Рамадан беттах лаьца.

«Деша даха ха йоагача берий моттигашка, даьша, ноаноша, хьехархоша берашта

Рамадан беттаца дувзаденна Iадат дикагIа царна довзийт. Иштта царна хьалхадоккх цу бетта дика гIулакхаш де дезилга, гонахьарчарца кьахетаме хила везилга», - аьлар «Сердало» газетага МагIалбика шахьара администраце.

Цу тайпарча кхетачена-

ша довзийт берашта ислам, зIамига долча хана денз, из лоархIаме да берашта кхетам балара даькъ тIа. Цул совгIа, цо чIоагIду дезала юкьебра ислама Iадаташ, цунца цхьана кьаман культура, уж ноахалгара ноахалга кхоачаш дIадолх.

Полице хьалехар, 1,3 млн сом совгIа ахча лочкьадаьраш

Газданаькъан Ахьмад

ГIалгIайчен ийь кхалсагах дегабуам беш бар бокьонаш лораяра болхлой; цар вахара хьал тоаде лу ахча 1,3 млн сом ца доагIаш ийца хиларах. ДIадахача шера, зуламхоша, укх республикера ара ца боалаш, Нарьян Марера ца доагIаш дола каьхаташ даьрар, цига шоаш бахаш санна. ДIахо де дезаш дисар башха хала хIама дацар, бакьда бокьонах доацаш пайда бе лаьрхIараш Iаьдало ца зувш бисанзар.

Ненецки кьаьсттача куран тIагIолла йолча Россее УМВД хьабайтача хоамах, «хьем боаццаш-тошкам бара болх дIахьош, ГIалгIай Республике гIолла йолча МВД коррупцеца кьовсам лоаттабара, экономически кхерамзле лораяра урхаллен болхлоша чIоагIидир, ГIалгIайче яхаш йолча ийь кхалсагах хIаране вахар тоадара ахча ийца хилар, 250 эзар сом-гара 480 эзар сомага кхаччалца. Деррига а из да 1 миллион 340 эзар сом», - аьлар «Сердало» газетага ГIалгIай Республике гIолла йолча МВД.

Зуламхошкара, безача хана хьатIабоагIаргоболаш, каьхат даьккхад. Цар даь зулам дIалоархIаш да РФ УК З д. 59.2. ст.

ГIалгIайчен кагирхоша гIадбигар, Эбарга-Юртарча ишкола-интерната дешархой

Гьаьгенаькъан Марина

ГIалгIайчен кагирхой бахар Эбарга-Юртарча ишколе-интернате. Цар шоашца дихьар мерза даараш, кхьбола кхача, яхаш, дийцар «Серда-

ло» газетага ГIалгIай Республикан туризмах, кагирхой политиках йолча Министерствон зарбан болх лелабераша.

Цига болхаш, цхьан кIира

гулдир цар эшаш мел дар. Могошал йоагача берашта новкьостал де безам бараш, ГIалгIайче дукха а бар.

Мархий бутт хиларца дувзаденна, сагIа даьккхара болх бар дIахьош хиннар, кагирхой ви-

калаша паччахьалкхен дешара моттига дIаелар хьалхарча арIагIа эшаш йола кхачан продукташ», - аьлар кагирхой Министерствон зарбан болх лелабеча Гулой Аминас.

Туризмо бувзам лелабергба, Наьсарен ахархой техникумаца

Гаьгенаькъан Марина

ГалгГай Республикан кагирхой политикан, туризман Министерство цхьана болх дIахьоргба, Наьсарен ахархой техникумаца. Цунга баьккха хьалхара гIа хилар, ГалгГай Республикан кадрови политика, балха говзал яраш дегIабоалабара дош дувчаш дIайихьача кхетаченах, яхаш, дийцар «Сердало» газетага цигарча зарбан болх лелабераша.

«Гуллам дIахьош, Наьсарен Заьзганькъан И. цIерагIча ахархой техникума кулгалчочо БIарахой Башира керда кхеллача боахама кулгалчочунга ший проект гойтар. Автора лерхIадох, кердадар юкьедоаладаро таро хулийтаргья, ГалгГайче кадрови политика тоае.

Министра Малсаганькъан Адама хьалхашка оттадаь декхараш, проекта болх тоабе дIабахийтар административни отделе», - аьлар хоамо.

«Оаха колледжаца баь барт дикача оагIорахьа Iаткъаш хургба кагирхош-та, хIана аьлча ди тIехьагIа тайп-тайпарча балха доакь-ош тIа эшаш бола говзанчаш дукхагIа хургба», - аьлар Малсаганькъан Адама.

Белгалдаккха дезаш да, ГалгГай Республикан туризман, кагирхой политикан министр ше а цига дийша хилар, из тIехдика дийша ваьлар 2010 шера.

ХIамаш тегача фабрике гIолла, экскурси йир вай мехкарча дешархошта

Гаьгенаькъан Марина

зетага бир гимназе.

Иаьлий-Юртгарча гимназе дешаш долча 9-ча классерча берашта, хIамаш тегача фабрике гIолла экскурси йир цигарча болхлоша. Цу чура болх мишта дIабода хьажа аьтгув хилар берий. Из хоам тха га-

«Фабрикера болх мишта дIабодаш ба, малагIа тайпара говзал йолаш хила веза маха боаккхаш вола саг. Ма дарра цу чура хьал дешархошта дIадозийташ яь экскурси яр из. Шоай хьехархой хьалха

болаш, фабрике мел йола моттигаш яйзар берашта.

Хьалхаянна лелача Бохтаранькъан Марета берашка дIахьекхар, паччахьалкхено цхьацца хIамаш хьае аьнна гIадила гIулакх мишта дIадодаш да. Дешархоша теркалдир, фабрикерча еррига-

ча моттигашка цIена, лостам болаш хилар, цу чу кхьаьегараш хьинарах бизза нах болга», - дийцар цхьан хьехарчочо.

Марета йиIигашта хьалхадьккхар, аттестаташ хьайцача, цу фабрике балха араовла цар аьтгув болга.

Кагирхой кийчлуш ба, наркотикашта духьалара республикан кхетаче дIаяхьа

ГIазданаькъан Ахьмад

Бекарга бутт юкьекхоачаш, ГалгГайчен хьинар долча кагирхоша дIаяхьа лерхI наркотикашта духьалара кхетаче. Шолжа-Шахьарерча цIера духьала кьовсам лоаттаберий колледже, белгалбаьб «Кхерамза йола кхоане» яхача про-

екта керте латтараш, цу юкье дакъа лоачаш хургбараш.

«Кхерамза йола кхоане» яха проект тIаерзаяь я наркоманена духьала, унахцIена вахар дIадахьара. ТIехьарча хана кхетаче дIайихьараш Шолжа-Шахьара администраце вахара политикан отделе болхлой

бар. Цига дакъа лоачаш хилар «Rehab» яхача дарба деча центра викалалаш, иштта Ерригроссийски къамашта юкьерча кагирхой цхьанкхетара моттигерча отделе кулгалхо Оздой Инал.

Къамаьл деш хиннараша белгалдаьккхар, наркомани мичахьара хьайолалуш

я, дIахо цар кагирхошта дийцар гIалатваргвоачаш фу де деза, малагIа вахара никъ лелабе беза. Цул тIехьагIа, дувчача хIаманна хетадаь хаттараш, декхараш кхоачашдир гулбеннараша», - аьлар «Сердало» газетага Шолжерча администрате болхлоша.

Адвокатаца кхетаче хилар дешархой

Гаьгенаькъан Марина

Граждански, боахама, миграционни гIулакхех йолча адвоката Хьоашаланаькъан Аьсета кхетаче дIайихьар дешархошца. Из хоам «Сердало» газетага бир ВДДМ «Хьалхарчар болам» яхача оагIон моттигерча штабо.

«Илдарха-ГIалий ГIарча № 5 йолча ишкола дешархошца дIайихьача кхетаче, Аьсета дийцар, дуккхача шерашка кхьаьегаш ший балха юкье нийсденнарек; шоашта Iаьдало хьаенна бокьонаш йовзаш цахиларах, бахархой вахаре хиннача халонех.

Дешархой мел хиннача хаттарашта жоп луш, ха яьккхар хьаьшо.

Хьалха тха газето хоам баьбар; иштта йола кхетаче халкъа артист волча Дзейтанькъан Тимура дIайихьай, аьнна.

«Хьал довзаш бу болх» яхача кхетаче дакъа лаьцар вай мехкахочо

Газданаькъан Ахьмад

Дешареи Илмани гӀулакхех йолча Министертвон къаман ишколай гӀулакхех болча оагӀон болхло Вешкарананькъан Хизар йоккхача Россехетаче дакъа лоацаш хилар. Цига дийцар, кагирхой терроризм яхача зуламах лорабеш бола болх мишта бе беза.

«Цига дагалаьцар, «Крокус Сити Холл» яхача моттиге байнараш. Россехетаче дешара, Илманна кулгал деча Фальков Валере белгалдир, кхерамзлен хьал тоадар, цу оагӀонна тӀахьожам лоаттабар тахан эггара керттерчарех долга.

Министерствос, вузаша тахан боккха болх дӀакхухь цу лоатамагӀа, терроризмах лорабеш йолча кхетаченашка гӀолла», - дийцар «Сердало» газетата Вешкарананькъан Хизара. Кхетаче дийцар, из болх ма хулла дикагӀа тоабарах, иштта цу оагӀончарча проект.

Мехка тайп-тайпарча мийингашкара говзанчаш гулбеннабар цига. Цун спикераш хиннаб, Россехетареи Илмани гӀулакхех йолча Министертвон болхлой, терроризма духьаларча къаман комитетата доакъашхой, Россехетаче дешара моттигий кулгалхой.

ГӀалгӀайче, мах боацаш, юридически гӀо дир

Коазой Мадина

Тушола бетта тӀехьарча деношка, мах боацаш, юридически новкъостал дир Еригроссе цаӀ дола ди да аьнна хьакхайкадаь хилара чудоагӀаш, Магасе ИнгУ керттерча корпусе (ауд. 336), цу дешара урхаллен юрфакка хьехархоша, студенташа бокьон даькъаца дувзадена хьехамаш дир.

Из хоам газетата бир ГӀалгӀай Республикан пачахьалкхен зарбан болх леабераша.

«Нах тӀаьцаш йола ха яр, 10 сахьат даьлча денз 15 сахьат даллалца. Шийца паспорт хила дезар», - йоах хоамо.

«Россе довзаш доаца наькъаш» яхача проектах, кино доаккх вайцига

Газданаькъан Ахьмад

«Культура» яхача телеканал «Россе довзаш доаца наькъаш» яха проект дӀахохьу, ГӀалгӀайчене дола фильм доаккхаш. Хьажархошта кердача тайпара гургьа Россера моттиг, таханарча ден а иштта дӀаяхача ханара а лоархӀаме моттигаш юкъе йолаш. Керда-

ча гойтама юкъе дакъа лоацаш хургба дика бовзаш бола нах, гуш хургьа мехка лалама хозал.

Кино доаккхаш юкъейоалаьй дӀадахача бӀаьшерашка нах баьха моттигаш, кхерах яь гӀалаш, республикан лоаман даькъ тӀа тахан а йолаш йола хозаленаш, тайп-тайпара исторически гӀишлош, таханарча хана-

ра промышленни гӀирсаш, кердакъаман карагӀдоалараш, кулгаговзал, къаман даар, иштта кхы дуккхадараш. Хьажархошта иштта гургба къаман халхара говзанч-хьехам, гӀалгӀай къаман этнокультуран тӀехьале.

«Россе довзаш доаца наькъаш» яхача программан тоабаяха хилар Россехетаче суртанча, хӀамаш кхоллара Российски

академе сийдола доакъашхо Поаланкой Мурат волча; иштта из яхар чкъаьран цӀоках гӀирсаш деш йолча «SHADI» яхача фабрике, дӀахо цӀихезача тохамхочунца Дзейтанаькъан Бесланаца цхьана яха хилар Тийрка дукъ тӀа, МагӀалбик лораш лаьтгача тӀема керттера моттигийолча.

ГӀабе-Гув оала исторически моттиг тоаергья

Газданаькъан Ахьмад

ГӀабе-Гув оала исторически моттиг кердайоаккхаргья. Дукхача бӀаьшерашка цу моттиге нах вӀашагӀа а бетталуш, моллагӀа дола этта хьал къо-

астанеш хиннад. ГӀалгӀай Республика кулгалхочо Келаматанаькъан Махьмуд-ГӀаьлас оттадаьча декхарах, карарча шера из моттиг тоаергья. Цига дӀадахьа лерхӀаш дола балхаш чудоагӀаш да «Ту-

ризм, хьаьша тӀаьцар» яхача къаман проекта.

Цу моттига куц мишта хургада гӀадола сурт-проект кийчьейь, цига дакъа лаца йиш йолаш ва безам бар. ТӀехьагӀа

толашгьяр къоастаю кхетаче дӀахьоргья, цига хоржаргья дикагӀа йола проект. Котваьнначунна совгӀат лургда», - аьлар Наьсарен шахьара администратце.

Даьхен лорабой кхебу йоазув

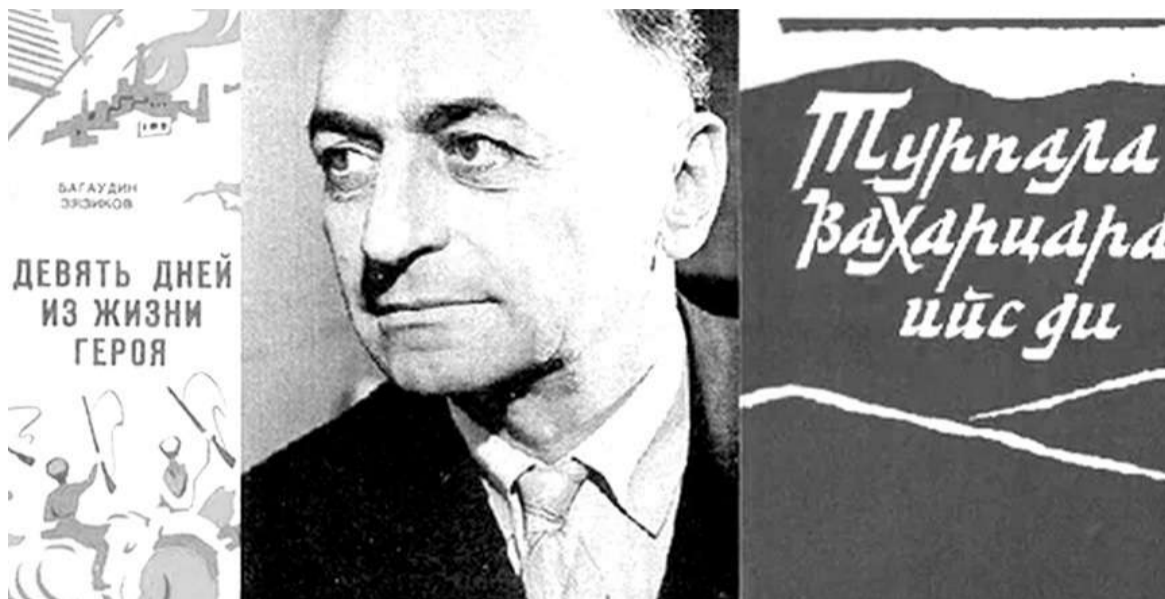
Горьяннача повесть 60 шу дизад

Гарчакханаькъан Сали

Галгай исбахален литературна юкье дукха да, дешачун безам тлабодаш дола йоазош. Царех цхьачар къахьага, нах бовза, Даьхе еза Юмабу тлехьа тлакхувш долча ноахалех бола къонабараш. Укх шера нийсса 60 шу дуз вай литературна юкье дикагчарех цаг долча, «Турпала вахарцара ийс ди» яхача Заьзганаькъан Хьусена Бахьаудина йоазон. Йоазан-хочо ше цох повесть аьнна-дале а, цхьацаболча критикаша роман оал цох. Хетаргахьа, цун боарамо (150 оагIув), турпалаша (20 гарга), чулоаача хано (Граждански тIом) цох ала таро хулийт, из роман да.

Эггара хьалха из йоазув арадаьнна хиннад 1964 шера цхьатарра Москве а Шолжа-Галий тIа а. Мехка столице из арадаьнна хиннад эрсий меттала, республикан столице – Галгай меттала. Из наха дезаденна а дешаш а хиларах, цунна юха а юха а кепа йийттай тлехьа тIадоагIаца шерашка. Масала, 1982-ча шера из юха а арадаьнна Шолжа-Галий тIа эрсий меттала, хIаьта 1996 шера цунна кепа теха хиннай Саратове.

ХIанад из йоазув наьха теркам тIаозаш? Укхза керттера ши баьхан да аьнна хет сона. Хьалхардар, повесть тIа дувцар да, исбахален оагIорахьара хоздаь, бокьонца хинна хIама;

революци йоаккхаш а Граждански тIема шерашка а баьха, бокьонца вахаре хинна нах, кхьиметтел цар цIераш а тайпан цIераш а хийцаьц йоазан-хочо. Повесть керттера турпалаш ба Сурхо тIа ваьха Налганаькъан Мандрей цун воI Борахани. ШозлагIа-дале, кхувш дола керда ноахалаш шоай мохк беа, из лораве, хало тIаэттача моттиге денал долаш, Даьхенна тешаме хила Юмаду цо. Йоазув яздаь дукха ха яле а, тахан а ший лоархIам бовнза да дувцаш дола книжка, хIана аьлча хIанз латташ йолча хана къаьстта а дIадех кагирхошкара мехка сий, цун доазонаш лорадар.

Повесть язье дика аьттув баьннаб Хьусена Бахьаудина, из кхоллаш цунна тIо деш масекх моттиг хиннай аьнна хет сона, царех я из говза, мотт

дика ховш йоазанхо хинна хилар; шоллагIола моттиг - цхьан юкье Сурхо тIарча ишколе болх а беш, повесть лаьрхIа мел дола хIама гулде таро хилар; кхоалагIа – из ше Налганаькъан найц волаш, Мандре-чо леладаь хIамаш хьадувцарг-дола нах цунна бовзаш хилар.

Тахан ишколе 9-ча класе Юмаеш я цихеза повесть, нийсагIа аьлча, цун юкьера цхьадола доакьош. Из Юмаеча хана, цу юртарча ийс шера дешача ишколе болх а беш, дешархой цу йоазон тIа ювцача моттигашка кхийла ва со. Повесть тIа дувцаш дола хIама дикагIа кхетаду, шаьрагIа духьальотт, нагахьа санна цу тIа хьехаеш йола моттигаш хьай бIаргашца гуш хилча. Сурхо тIарча аьлен дIатIехьалча, аьленна юххегIолла аьрда оагIорахьа хьалвахача да Ман-

дре а, цул тIехьагIа Борахан а ваьха ков. Йоазон тIа ма аллара, Мандречо ший нана Мии дIаелла хинна боарз ба цу коа, къаьнча Iажашта а бIарашта а кIалха. Цун коаналаргара Юдоладенна аьли юртарча маьждигага Юкхоач, цу моттигашка тебаш, хьулалуш, дов даьд ший юрт яккха баьккача моастагIашта къаман турпала.

Сога хаьтгача, кхьича хьехархоша а дешархошца экскурсеш е езар цу моттигашка, повесть Юмаеча деношка, хIана аьлча цар кхь тIа а чоагIагIа Юмабу кхувш боагIараш шоай мохк беа, лораве, денал долаш хила. Уж хIамаш цаьккха къалуш дац, вай вахарера дIадоалаш дац. Иштта цаьккха лергьяц аьнна хет сона Заьзганаькъан Бахьаудина язьеь повесть, Галгай къам дийна, дахаш мел долча хана.

Къаман библиотеке ухарашта гургда, нагахьа мара го йиш йоаца КНИЖКА

Газданаькъан Ахьмад

«XVIII бIаь шу чакхдалале хинна Кьилбаседа Кавказа къамий истори» яхаш чулоацам бола (академик Б.Б. Пиотровский редактор хинна) книжка го йиш я, Галгайчен Янданаькъан Жамалдан цIерагIа Къаман библиотеке. 1988 шера, «Дилма» яхача издательстве кепа теха арадаьнна книжка; дукха ха я библиотекахка нагахьа мара доацача книжкаех цагI дола. Бакьда Галгайчен керттерча библиотекекан мехктокхамма отдела болхлошта из коарадаьд.

«Вай мехктокхамхошта из нагахьа мара ца нийслуш дола книжка гучадаьлар Воронежски областа И.С. Никитина цIерагIа бе-бе оагIонаш чулоаца Илман библиотеке. Воронежчерча библиотекекан болхлоша, тха дехар кхоачашдеш, «XVIII бIаь шу чакхдалале хинна Кьилбаседа Кавказа къамий истори» оцифровка а яь (кхьичар а пайда эцарголаш) хьадаьтар. Оаха баркал оал царна из нагахьа мара нийслуш доаца йоазув цар вай бахархошка кхачий-тарах», - аьлар «Сердало» газетата Галгайчен къаман библиотекекан зарбан болх лелабераша.

Гуманитарни Илмай НИИ Илманхой цхьанкхетар хилар

Газданаькъан Ахьмад

Галгайчен Иоахарганаькъан ЧхьагIа цIерагIа гуманитарни Илмай Илма-тохкама институте йоккха кхетаче дIайихьар Илманхой цхьанкхетаро. Укхза, ер шу дIадоладелча денз, института болхлоша дIабихьача Илман а Илман-кийчо яра балха а чаккхе йир, иштта дийцар карарча шера хьалхара арадоалаш долча «Вестник ИнгНИИ» жуналаца дувзаденна дешаш.

«Илманхой совете дувца оттадаьдар «Наха сий дер» яха Галгай Халкьа Гуллама орден Горепекин Фома Ивановича ялара дош.

Из хиннав Кьилбаседа Кавказа юртбоахама, ботаникан, зоологе, этнографе, археологе доакьош тIа дийша саг, из иштта хиннав Юрьевски, Тифлиски Ботанически бешамий доакьашхо-корреспондент, Терски областа статистически комитетта бокьонца вола доакьашхо», - аьлар «Сердало» газетата Галгайчен Илма-тохкама институте.

Каст-каста гучадувл, гIалаех дола керда исторически хоамаш

Султиганаькъан Йоакьап

Галгайче дIахьош да, гIалаш, кхьийола гIишлош гучаяхара, исторически хоамаш меттаоттарца дувзаденна балхаш, яхаш, дийцар «Сердало» газетата республикан министрий кабинетте.

«АСМ Групп» историкашка, Галгайчен лоаман даькъ тIара сурташ ухийт тайп-тайпарча российски архивашкара, музейшкара, гIалаш а маьлхара кашамаш а тIадолаш.

ДукхагIа дола сурташ башха дика къоасталуш дац, цудухьа хьатIаьоагIаца хана гIалаш а гонахьара гIишлош а къоастаеш, дукха болх дIабахьа беа, - йоах хоамо.

Цу дикача проекта кертте латтараш я «САФМАР», «Меттаоттар» яха дикача гIулакхий ганзаш.

Лоаман Галгайчен доазон тIа болх ший аргIагIа дIахьош хиларо, вай мехка тамашийна истори, цун кердадараш хьадел.

Блабсти ги, кхыйола хлама дае ловш ба, 60% вай бахархой

Султиганакъан Йоакъап

Блабстан къаьга денош хьаоттарца, тайп-тайпара ги, кхыйола хлама длаювш къаьгега ловш ба, вай мехкара 60% гаргга бахархой. Цу гулакха шоай бешамаш охкаш, тоаеш хувзаш ба уж. 100 сагаца къамаьл деш, оаха длабихьача хоаттама балхо гучадаьккхар из.

«Ма беркате гулакх дакх, араваьнна ший беша коартол длаер. Дегла пайда беш, хьаьга салоийташ гулакх да из», - белгалдир цу гулакхо дог айдаь волча Пхвилекъонгий-Юртарча вахархо.

50% бахархой укх деношка шоай бешамашкара лаятта ахка кийчлуш ба. Коартол, даарех длаетта тайп-тайпара баьцаш я цар эггара хьалхарча юхьанца длае лерхлараш.

Хлаьта 35% бахархой шоаш бахача коашка, квартирашта гонахьа гьанаш длаюгла лаьрхла ба. 90% наха дийцадох, иштта длаьшош болча балхо боккха пайда бергба вай кхувш латтача тлехьенна, из юкьеозаш хьаьга деза къа.

Мерзача хламанна тлера бола вай мехкара бахархой 35% кхоачаш ба

Султиганакъан Йоакъап

Торташ, шоколадаш, пирожнеш яара тлера ба шоаш, аьлар вай мехкарча 35% бахархоша. 100 сагаца къамаьл деш, оаха длабихьача хоаттама балхо гучадаьккхар из.

«Гонахьа баглаш новкъостий болаш, хьалхашка латташ чайи модз санна мерза торти хилча, из ца юаш ле хала да», - аьлар цхьан вахархо. 60% бахархошта мерза даараш хоза хет, бакьда, дегла могашала зе деш хуле, уж дита хала хетац царна.

75% мехкахошта члоагла хоза хет модзи галглай хьовлеи. Хлаьта 80% бахархой, сайран марха доастача хана, шоай цлагарбарашта тайп-тайпара мерза даараш дахьа герташ хул.

Кердача Реданта керттера урам тоабергба

Газданаькъан Ахьмад

МагIалбика кхален Кердача Реданта Бекбузаранакъан цлерагла урам тоабергба, цига керда асфальт юбуларгба, сердал хургйола гулакх а влаштлехьадоаккхаргда. Из урам 800 метр блаьха ба. Цига балхаш длаьхьоргда

«Шаьхара дика хьалаш» яхача проекта чудаоглаш, яхаш, дийцар «Сердало» газетага доал деча даькъ тларча администраце.

«Кердача Редантера Бекбузаранакъан цлерагла урам керттерчарех цаI лоархлаш ба. Из доазув тоадаро таро хулийтаргья наха а маши-

нашта а паргIатта лела», - аьлар, тхоца къамаьл деш, МагIалбика кхален администраце кулгалхоцо Кьоастой Iаддал-Хьамида.

Каьхаташцара болх истебаьнначул тлехьагла, болхлошца члоагIдергда къаьгегама дикал лакха хилийтара дош. Проект члоагIьяь хиларга диллача, карарча

шера бекарга-аьтинга бетташка керттера балхаш дладоладаь хургда.

Юртой, сатем боацаш, хьежаш ба болх длаболабарга, хлана аьлча из урам тоабарца, юрта сибат хувцадаларал совгIа, бахархой вахара хьалаш а дикка аттача даргда.

Наькъашка лелара бокьонех, дийцар вай дешархошта

Газданаькъан Ахьмад

Наькъашкара бокьонаш лораярах, дийцар къаман библиотеке длаьихьача кхетаче, Шолжа-Шаьхарерча №2 йолча ишкола дешархошта. Наькъашка нийслуш дола хатараш ма хулла клезигагла хилийтара тлехьа, длаьшош

болх ба из.

«Библиотекерча болхлоша берашта хьалхадаьккхар, наькъашкара бокьонаш йовзаш, лораш хилар мел лоархламе да, наькъал дехьа е сехьа воалача хана фийла хила везилга. Цу бокьонех дувцаш дола книжкаш довзийтар цар бе-

рашта, дешархой мел хинна хаттараш доашхаш, болх длабихьар. Хьалкхувш латтача тлехьенна хьалхадаьккхар, наькъашка лелара бокьонаш лораш воацача сагаший вахар санна гонахьарча наьха вахар а кхерамеча хьале оттаделга», - дийцар «Сердало» газетага библиоте-

кан зарбан болх лелабераша.

Иштта йолча кхетаченаша берашта боккха пайда бу, аьнна, дог тийша ба библиотеке болхлош. Наькъашка берашцара хатараш цахилийтара тлехьа, болх длаьхьар тахан керттерча гулакхех да ала доагла.

Гарчакханакъган Сали

Укх денешка, дерригача дунено белгалдоакхаргда унахцено лораяра ди, хлара шера бекарга бетта 7-ча дийнахъа дезду из. Со лор вац, бакъда дукха хламаш дийшад аз, лораша могашила лъаца дувцаш. Цудухъа царех цъхадараш шоана а довзийта безам ба са, цу де-зача денна вай накъадолхача хана. Могаш хиларал дикагъла цъхакъха хлама дац сагага кхача, хлана аьлча унахцено телхача, дерригача дуненцара, вахарцара чам длабоал. Хьожаргда вай, фу йоах лораша тайп-тайпарча лазарех, царна деча дарбаех, иштта вахаре нийслуча кхьйолча моттигех. Уж дукхагъдараш аз дийшад теша мегаргволча «Унахцено» яхача журанала тлара.

Къмарга шод

Цъацадолча вай дошлор-гаш тла къмарга шод – кадык аьнна яздаьд, из нийса дац, кадык къмарга лак да. Къмарга шод е оглар аьлча нийсагъла да щитовидни железаш. Цох дувца безам бар са, лораша яхачун кийлен тла. Вайна гонахъара лалам унахцена ца хуле, из блехдеш дола хламаш вахаре дукха нийслоя, къмарга шод талх, цунца дувцаденна лараш хъахъов. Малагъла хламаш да вай лалам блехдераш, вай унахценонна латкъараш? Царех къаьстна а кхераме да укх тайпара хламаш: альдегидаш, угле-рода окись – машинаша доага-деча даьтгах хъахулаш, ара-кхувсаш йола газаш, клор боага-беча хъаювла газ; аммиак – химически удобренеш, лелхаш йола хламаш; арсин – химически промышленност лелаю саьмар-саькха хъаж йоагъла, дохъаж до-алла газ; хлор – хламаш клай бос луча пайда эца, баьццара-лажагъла бос бола газ; цианисти водород – металлурге лелаю; фтористи водород – мехкдаьтта чакхдоахача пайда эц цох; сан-гала двуокись – клор е мехкда-даьтта доагадарах хъаювл; фос-ген – химически промышлен-ност лелаю; клурз, клур, йокъ, клормлад – уж нийслу промыш-ленни балха тла, нувхех керда хламаш хъаеча моттигашка.

Малагъла дегъла маьженашта зе ду цу хламаша? Эггара хъалха уж латкъ пехкашта, жамараш-та, ций толхадара, бларгашта, керта, даахлама дегълаца длакхастара. Цар бларгашта боад етт, кхайкавайт, леттаде дог керчаду, наькх тла клайдаш доах, корта лазабоах, пехкашта фо длакхачийтац боагълача боараме. Къаьстта юткъам бу цар къмарга шода. Члоагъла халчаотт из гипофиза, гипоталамуса (хъоа цамогаш хилар) лазараш дале. Дегъло цу сахъате теркалду уж хламаш: хъахъов къмарга шода гипотиреоз (къмарга шодо эсала болх бар) е гипертертиоз (къмарга шодо боагълача боарамал члоагъла болх бар). Царех хъалхардар хуле, саг такха вола-лу, мекъа, этга хул, цлока декъа хул, мосаш корка а Юлегаш а хул. Шоллагъдар хилча, саг сиха эглазъулаш, сатем боацаш, бларгий клоагаш шерлуш, масса-

Лораша фу йоах?

Дерригача дунен унахцено денга

за хлама юэ а гийла хул, хьоцар дувл, синпха сихагъла бетталу.

Къмарга шод лерттла болх беш хиларах тийша да, вай дерригача дегъла хъал, цо лерттла болх бергба вай лалам унахцена хуле.

Бларгиной пайда

Бларгинош кхелла мохк Венеци я. Эггара хъалха цига хъадаьд уж 13-ча блъшере. Ширача Китае бларгинош леладеш хиннад судхоша, шоай бларгий оамал къайлаяхъар духъа. Хи тлара, лай тлара, ша тлара хъайоагъла сердал бларгашта дика яц. Цо бларгашка хий кхохк, лазадоах, саг сердалах увзаволийт. Цудухъа укхача оарцагъла доагъла бларгинош. Иштта моттиг нийсьелча, леладе могаду мора е лажагъло-баьццара бос бола бларгинош. Сийначар даара чам (аппетит) боабу. Цагъла чув-ваьлча, бларгинош Юдаха деза. Нагахъа санна уж леладераш телевидене болхлой е актёршаш бале, цагъла а дахкийта мегаргда, бларгаш къаьстта сийрдача лампаех (софитех) лорадеш.

Дика гю ду бларгиноша хьехархошта, кепайоазон редакторашта, корректорашта. Укхача болх бу нах, дуккхача шерашка хлара дийнахъа йоазон тла багъла безаш хул, уж дешаш, тоадеш. Цудухъа цар бларгаш, цу балха тла болаш дукха ха ялале, лазадувл. Иштта моттиг этгача, лораша могаду бларгинош леладе. Аз ишколе болх бу 27 шу даьннад; цул совгъла газеташка, книжни издательстве болх баьб аз 10-15 шера. Вешта аьлча, ишколе а кепайоазонца а мел даь балхаш алхха йоазонца, дешарца дувцаденна хиннад са даим. Из бахъан долаш, бларгаш кастта лазадала доладелар, дешаш дола хлама лерттла гуш хилацар. Цу тайпарча моттиге, бларгиноша дика новкъостал ду. Бакъда, ше уж эцале, лорашта тлаваха веза, цар дикагъла белгалдергда сага малагъла тайпа бларгинош деза.

Мераж Юъахара ду дарба

Тайп-тайпара наькъаш да мераж Юъахара дарба де йиш йолаш. Хьожаргда вай царех цъхадарашка. Уж а лораша могадеш да. Пела лаг хиллал дола тух ах пела хиллал долча хих даьду, из маркхал мерий чу чукхерза беза, багах гюлла ара-боахаш. Шоллагъбола никъ ба, саьмарсаькхех е хохах баьккха цъха тладам длаэбе беза хин 20 тладамах е меза пхе тладамах, из маркхал мерий чу чухъакха беза. Иштта дарба дала тарлу каланхоэ яхача баьцовгъла, цлеча чахран, клайча кабуца 3-4 тладам влшагълабича а. Цул совгъла, цу лазара дика хургъа цъха пела йлайха шура. Из термоса чу Ючуетта, апельсина дильлагъла даькъ тлара члоргаш цу чу чуховса еза. Хлара ах сахъат мел доалача хана, зламига къургаш а деш, мела еза из.

Шекар лакха долча сага бу хъехам

«Унахцено» яхача журанала тла лораша яхачох, шекар лакха хиларца къовсам лоаттабе сел хала а дац. Хьож вай цар фу йоах. Шекар лакха долча наха дикка гюйле хила тарлу, йоах, нагахъа санна 100 грамм кен 3 пела хиллал долча хи чу кхеккабаь, цох хъахинна мутт дийнахъа ах-ах пела молаш унахо-чо меле. Из кхеккабе беза цъхан сахъата.

Гаш лелар дика да е зе да?

Каст-каста оалаш хоз, «гаш лелар унахценонна дика да». Дукхагъла из яхараш, шоаш машинашца лелаш хул. Цох шоаш пайда ца эце а, наха ду цар из хъехар, шоашта цох белгала хлама ца хой а. Дунен цихеза болча политикаша яхад; Ювижа йиш йолча хана, Ювуж со; Юха йиш йолча хана, Юхов со. Цо хъагойт вайна, когаш тла лелар сел дика доацилга. Из бакъдеш дар «Унахцено» яхача журанала тлара аз дийша йоазув а. Цу тла аьннадар, нагахъа санна сага

цъха километр глеш никъ бойя, цун дегъла 8 тонн мухъ хъальбайбича миссел хало хул.

Хетаргахъа, цудухъа хул глеш лела нах, къаьбелча гош лазаш.

Аьрдиге е аьттиг?

Дукха ха йоацаш, урок луш воаллаш, 5-ча классера йиш улга тла яхийтар аз. Из язде йолаелча, цецваьлар со. Аьттига кулгаца санна, сиха яздора цо аьрдига кулгаца. Тамаш е мегаргъолаш хлама а да из-м. Цъхадолча бераша цох лазар лоархъ, бакъда из нийса дац. Аьрдига кулгаца моллагълача сага язлургда, цудухъа цо хъаьбокх цу кулгаца язду нах къаьстта хъаькъал долаш, цъха говзал йолаш болга. Аьрдига кулгаца язду саг аьттигаца язде Юмаве йиш йий? Сона хеташ-м я. Тха нанс атта дир из хлама. Воккхагъвола тха воша, зламига волча хана, аьрдигаца язде волавеннавар. Аьттигаца язде аьлча хлама хилацар. Тлаккха цо лаьрхъла куржама саьрг лелабора цагъла. Аьрдигаца язде волалушше, цу кулга тла саьрг тохар цо. Дукха ха ялале, аьттигаца язде лемар из.

Аьрдигаш хъаькъал долаш болга ха йиш я укх масалех а. Аьрдига кулгаца болх беш хиннавар Леонардо да Винчи, Пабло Пикассо, Чарли Чаплин, пачча-хъа Виктория, Американ кхоь паччахъ: Никсон, Рейган, Буш.

Хлаьта Тулерча аьрдигах дола Лескова дувцар вайна ма довзий. Сагала (блоха) ланаш те-ха хиннад цо, сов говза волаш. Бакъда хъалха халхабувлаш хинна сагал, цо ланаш те-хачул тлехъагъла, халхабала могаш хиннабац.

Дегъла дозал

Брока оттаяьча индексех, дегъла дозал малагълача боараме хила деза ха хала дац. Сага дегъла лакхал дистача, цу тлара Юаккха еза 100, юхедиса таьрахъ миссел хила деза цу сага дозал. Масала, сага лакхал 160 сантиметрага кхоач, тлаккха цун дегъла 60 кийла

хила деза. Нагахъа санна лакхал 180 сантиметр дале, дозал 80 кийла хила деза.

Нийса лела лемар

Каст-каста хаза йиш я, нанас ший берага оалаш:

- Мишта лел хьо? Хъалнийсбе из букъ!

Иштта ала а тарлу:

- Ма текхабе уж когаш!

Мишта лама йиш я нийса лела, дегъла хоза леладе, борал тоаде?

Лораша яхачох, из де могаду укх тайпара. Ший борал тоаде гертта саг лела веза пилхъа (канатоходец) санна, ше муша тларгъола воагълаш санна, е новкъа хъекхача нийсача така тларгъола воагълаш санна. Дукха ха ялале, цу сага борал тоаденна дларгъода.

Мишта деттадала деза дог?

Дега деттадаларх бе-бе дувц. Цкъа лораш баьккар со волча, са могашал миштай хъажа дагахъа. Са синпха а, ций а, дега деттадалар а дистача; са ций геттара лакха айденнад (давлени), сихха из Юлохлургдола молха мала еза, яхаш, дийцар цар. Са ций цлаккха а хъалха лакха да аьннадацар цъхан лора. Хланз а, дегъла ладийгълача, из лакха да аьнна хетацар сона.

- Оаха аптекера молха яхъаргъа хъона, сихха дла а даха, - аьлар цар.

- Я езац, аптека сона юхе йоалл, се а ва со цига длавохалургволаш, айса эцаргъа аз, - ала дийзар са.

- Мегаьд, дукха ца говш гюлахъ, - аьлар цар.

Лораш длабахар, со чай мала Юхайра. Телефона гургал бийкар. Лор яр телефон еттар:

- Вахарий хьо аптеке? - хавтар цо.

- Хланз, чай дламенна ваьлча, глоргва со, - аьлар аз.

- Фу чай дувц ла?.. - цецъяьннаяр лор.

Со фу ала воалл аьлча, цкъаза хъай дегъла хъал дика да аьнна хъона хете а, цъхадолча цамарг хила тарлу цунца. Дукха ха йоацаш, сона вовзача цъхан сага аьлар:

- Лорашка гю, оал. Цаь доацаш хург мичав со, ишттал ха яьнна хилча. Цъха хлама хъа а лъаца, цар-м кхеставерг ма вий...

Дего лерттла болх беш цахилар а кхераме да. Нагахъа санна дог минога 70-80-за тохалой, из хила дезача боараме да. Сиха деттаделар 100 – 110-нел сихагъла хила йиш яц. Лаьгъло деттадалар 40-45-нел лоагъла хила йиш яц. Дог лаьгъло детталуш хуле зеленина 2 тладам, члоагъло кофе мала могаду лораша; геттара сиха детталойя – 40-50 тладам валокордин (корвалол) мала еза. Иштта 20-30 секунд ха яккха еза, бларгий фуаш длатлателадеш.

Мел ций да дегълаца?

Кхалнаьха а малача наьха а оамалаш тайп-тайпара хинна ца леш, ций а да тайп-тайпара боарамаш долаш. Малача сага дегълаца ций да 5, 2 литр, кхалсага дегълаца – 3,9 литр. Хлара литраца 500 грамм хий да, йоах лораша. 10% ций довр кхераме дац, аьнна, белалдаьд цар. 30% ций довр кхераме да. 50% ций дайча, саг лертгва.

14 ЕЗА ХАНАШ

Ма хоза ба-кх хьо, Рамадан!

Мархий беттацарча уйлаех лаьца

Кхузанаькъан Сафия

Дувца велча, цхьаккха дешай из дийца вала низ тоьаргбоацаш, дег чу йовхал йоссаеш, безаме, хоза ха я вайна латтар. Зийнадий оаш, мархий бутт хьэьтгача, мел цхьа ший тайпара хул хлара ди, хлаьта бийсанга ла ладийгача, цун сатемах виза ца кхеташ, езаца хана морзал хоалуш, влалла набаргахьа ца ласташ, сигала урагхьешаш, безамах йизза йолча бийсан гюзалца дог дузаш, цунца дагара дувцаш, вагла догдоагаш хьал хул. Хоастам цу сийдолча, кьахетаме волча Аллаха, ер ха вайна ялараш! Влалла а вай хоастам баь даргдоаца кьахетам ба ер! Мел дукха беркат шийна чуэза бутт ба ер - ийгла баглараш тоабеш, влаллий кьинтгерабовла дегаш хьаделлаш; мискачарна, дегла могашал эшаенна-рашта, дукха дезал барашта новкъостал деш.

Мах баь варгвоаца беркат шийца долча Рамадан бетта хоза, цена, сийрда гулакхаш ма могга доаржадеш хила йоах вайга кхеллача Дала. Цахаддеш Кхеллачунгара гешт дар дехаш, юкьера эглазлонаш длайоахаш, хийраьнна гаргалолаш чоагъеш, влаллий дегаш хьоасташ, Даьла раьза хургволча гулакхашта тлехьа совдоалаш, длабахьа безаш ба ер бутт, цхьа ди зехьа ца дайташ, хлара денна дозала хам беш. Кьахетаме бутт аьнна ба ер цудухьа! Чоагла харцахьа да, иштта доккха дика шийгахьа дола ха ший кхоанен пайда ца беш йоаяр, цун хам цабар...

Аллахла дикача оамалех, хозача лерхлалех хьалдузалда вайх хларане дог! Дикаш доаржаде суhal беш лелараш зийча, ма хоза а хет-кх, хоастам ба-кх Далла тхо бусалба кхеллача, аьле хеталу! Вайна юкье дукха ба, укх езаца хана мах боацаш нах дла-хьа кхувлараш, тикашка длачу а бахе, цига декхар доаллаш мел болча наха хьалхара ахча длаураш, дуккхача шерашка шоашта хьадала дезаш декхар доалларашта, кьинтгерабаьнна, из дута-

раш. Масала, цхьан сага дийцар, массехк шу дар ше ценна кораш длаоттаде аьттув боацаш хала кхеста, влалла ший цли ма яккха, аьнна, цхьан дикача сага ахча дайта, деррига кораш, налараш длаоттадаь, Даьла кьахетамца цлагла длачуваха аьттув баьлар са, яхаш. Иштта дола дикаш доаржадераш дуккха а ба вайца, Даьла кьахетамца!

Бакьда, кьаьстта ер мархий ха хьатлаеча, де дезараш, эца дезараш дукха долча хана, хламашта геттара лакха маьхаш тладеттараш а ба мехка. Ахча докха деза моттигаш шортта йолча бахархошта, чоагла хало ю цу гулакхо, деррига дладаьлча а, бусалба сага вахаре эггара езагла йолча хана, ма хулла йохкаш йола хлама чухьаьнна длаелча боккха маьл хургболча деношка, маьхаш дукхагла тладеттар бусалба наха доагаш, товш гулакх дац. Вай кхетаду, хларавар шийна цхьа пайда бе гертлгача; бакьда деррига хлама ший боарам болаш хила деза-кх, дикал йоаржае сиха хила дезаца хана, адам халчаувтгадар чоагла харцахьа хет сона. Вайна юкье дукха ба миска, таро йоаца нах, массехк унахо цхьан чоагла вараш, тгера да длаваьнна бойлахьа диса бераш, шоаш бахача фусамах ахча тела дезараш. Ишттача мугларера нах дагабоха беза вайна эггара хьалха. Дунен ха-м йлаьха яц, кхоана воашош дладерзаргдолча лаьхартен чу накьадаргда вайна тахан хьадаьр, укхаза боаржабаь кьахетам. Барччача шера хьеж вай бераш укх денга. Селлара цу цайца дог ловзаш дола бераш, керда барзкьа ийца, кийчде лов хлара нанна; хлана аьлча берашта чоагла лоархлеме да из, баргаш гюзалца доагаш, гадбаха болаш, кердача маьчешца, кочаца сакьердалуш хул уж. Тлаккха цлагла, коа керда хувцамаш де лемад вай тхьовра денз; мархий ха хьаоттача хана; йооттаю пхьегла, корагара клада, иштта кхьадараш а эргадеха ловш хул вай кхалнах чоагла. Ахча докха деза моттигаш ишта а шортта йолча хана, чоагла хало хул наха цу шедолчун маьхаш ма могга айдича. Сай бера хана

хинна мархаш дагаух сона тахан...

Цхьа дезал санна шоайла чоагла барт, безам лорабеча нахах латташ бар тха беркате урам. Дагадоагла сона, беррига мехкарий цхьа барт бий, цхьа бос бола басар хьакха оттар коаналарашта. Бляьхача ураме мел йола коаналараш цхьа бос болаш, хоза кьегаш латташ хулар. Берригаш цхьана арабаьле, из беррига урам ценбора цар, нув хьокхаш. Ма хоза, дег йовхал луш сурт дар-кх хьона из! Коа мел дола хлама басараш хьекхе, клир теке йооттадора; ингале оаркхилг санна коагадиййе йооттадора шедола хлама. Хийла йола оалаш хинна дагадоагла сона; укх барччача бетта бера щетка йойиллаьц аз-м, аьле. Чоагла сакьердалу наьха хьатладоагача цайца, тхьовра денз лемад вай цунга сатувса, эггара лакхерча лагла тла цунцара лерхлал лоаттабе. Бераш а, мархий бутт хьаьлабенача дийнахьа денз, денош дагардеш, шоашта эцаргдолча кердача барзкьашца дог ловзаш, шоай уйлаш дла-хьа ювцаш, марха кьоабала деш, шоаш мел урамаш тохаргда дувцаш хул.

Рамадана Гуйренаш, бийсаш, денош Дала цхьа ший тайпара, длаала велча из дийца вала дешай низ тоьарг-

боацаш; хоза, кьаьга, сатийна кхеллалга зув вай массане. Дег хала хеташ хул, мархий бутт дабоалаш дола денош гаргагертгача. Барччача шера хьийжа, ма сиха длабахар хьо, аьле хеталу, эггара дезагла долча деношца ладика ювцаш. Цхьаннена а хац, ер бутт ший вахаре дийна волаш юахкоачаргбий. Соахка укх беттаца дог ловзаш, бийг санна кадай лийнна нах, тахан вайна юкье боацаш ба, Даьла кхелаца. Цудухьа дика гулакхаш доаржаде, Аллахи раьза хургволчунга кхача, юкьера эглазлонаш длаяха суhal бе хьажа веза ха я ер. Чоагла лоархлеме да, вай динга диллача, исроаф доацаш мархий цлай дладахьар. Хийла, сов дукха тайп-тайпара даараш хьаийдий; тлаккха, кхо ди даьлча, цен тлехьашка хьалкхухьаш, шарххенцахьа дламехкаду Дала хьаденна ялаташ.

Хлама зехьа доадеш вола саг шайтлан доттагла ва, йоах, вай дино. Аллаха лорадолда вай Даьла эглазлонах, тахан дуккхача бусалбашта цкьа кхалла доаца ялат доадарах. Цхьа буртиг байта мегаргбац зехьа. Цу хламандара лерхлал боабе йиш яц вай. Дагабоха беза вайна, хьайбашта лаьрхла дола ялат дуаш; цо кер бестаьбеш, лезапе этта Палестинера вай йижарий, вежарий. Вайга дол-

чих хьегаш бахараш, вайгарча сатийнача, цли йоаккхарг мел дола хлама долча, дог мел эттар яа йиш йолча вахарга сатувсаш, ма дукха миска бусалбаш бах укх дунен тла! Аллаха ший кьахетамца тоадолда цар хлама, аттонга кхоачаболба вай бусалба йижарий, вежарий Кхеллачо! Влалла а дицлац сона, богаш дизза тайп-тайпара салаташ мистденна длакхувсаш, диь ди истола тла латташ даьккхачул тлехьагла ший тайпара дийрза дукха дулхацара даараш котамашта йотлехьашка кхухьаш баьккача ший мехкарашка лувш яьлла тхоай гаргара кхалсаг. Сибре текха йолча цу мисканна дика бовзар маькха глоргилгий хама чами.

Цкьа кхаллал ялат цахиларах, барчча дезалаш ма байрий мецача Казахстане, яхаш, лувра из, елха члехкаш. Уж ханаш текхараш вайна юкье дуккха ба, ялат доадар цар дегашта ла хала да. Из дицде йиш яц вай. Аллахи раьза волаш хила деза деррига. Дала гуо долда вайна, боаггача боараме чакхдовла. Сийдолча Аллаха беркате йойла вайна ер ха, укх бетта вай мел даьча, вайна беркате хургдолча дулашта жоп лулда вай Кхеллачо!

Иразах, иманах дизза хилда вай денош!

Ма етта баьцех цлераш!

Уйла еш хила, лаьтта лелача садоаллача хламай

Кхузанаькъан Сафия

Хлара шера бляьсти, гура хьа вай мехка доаржадаь во гулакх да, йокьаеннача баьцех цлераш еттар. «Сердало» газетата а, иштта кхьийолча моттигашка а гюлла, дукхача кхайкарал даьд бахархошка; дита из во, лаьттан зе деш

дола гулакх, яхаш. Бакьда тамаш яйташ да, даггара из дладувцаше, цлераш йоаржаеш латтар.

Йоккхача Ачалкхе Ючубодача новкъа дада оахамаш йоккхача цлерашца лоттадаь доагаш дар, никь бизза клир этта. Дайман хьалхадое-

хаш латташ да хлара шера, укх хана баьцашта клалха, лаьттан клалха йоакхача кьоргашка пхьагалий хлетта хьаьха зламига клоригаш яда, баьцашта юкье дукха зламига дийнаташ лел, оаш етгача цлераша доагаду уж, яхаш. Хеталу, лаьдала из гулакх леладе бокьо луш ца хилча, ма-

лашб селлара майрабаьнна уж цлераш еттараш?

Вай зувш да, лакхе хьоахадаьча хламай влалла уйла ца еш, цлераш еттараш дукха болга. Дийнача хламашта лезап деш, цар вахар хоададеш дола гулакх леладеш вола саг, Даьлах кхераш хила веза эггара хьалха! Дала могийтарг-

дац вайна из хлама! Цул совгла, йокьаенна баьцаш йоагаро лаьттан беш пайда бац, зе мара!

Из массахана белгалдеш да цу оаглонцарча болхлоша. Керда, баьцара буц; йокьаеннар клалха юсаш; урагйоагла, уйла еш хила, лаьтта лелача садоаллача хламай.

Гаьдалгара ахча хьаэца гю дир сага бокьонаш лораераша

Ггазданаькъан Ахьмад

Бер дарах шийна хьадоагаш дола ахча хьаэца аьттув ца боалаш лийнна кхалсаг, леткьар сага бокьонаш лораярах болча оаглон викалашка. Берех хилар бакьдеш дола каьхаташ дац, яхаш, кхестаяь кхалсаг йиш еха яр.

«Са хьал бакьдеш дола деррига каьхаташ долаш да сога. Цул совга, интернетерча унахценон хьалах болча оаглон та латташ хила деза уж. Бокьо йоацаш, сонна хьадоагаш ахча хьадала ца тугаш, кхестая со. Бокьал, оарцагидаькхе, меттаоттае са бокьонаш», - язду кхалсага, Гаьдалгара оарц дехаш.

Сага бокьонаш лораярах болча оаглон болхлочо Россе Соцганзага гюлла техкар из гюллакх. «Сердало» газетага баьча хоама, Гаьдала болхло йюкьебаькха, кхалсага доагаш хинна ахча хьаьхожадир.

Кагирхой Юмалуш ба, гранташ йоахаргюла проекташ кхолла

Гаьгенаькъан Марина

Палгайчен кагирхой Юмалуш ба, вахарца ювзаенна проекташ кхолла, цо гранташца новкьостал дергда Россерча кагирхой комитетта. Цунца дувзаденна моллага новкьостал деш я Палгай Республикан туризм, кагирхой политикан Министерств, яхаш,

дийцар «Сердало» газетага из болх влашагбеллараша.

«Хьалхарча балха даькьаца дувзаденна да, кагирхой викалаш республикан дешара моттигашка бахар. Шоаш каьмаьл деш, цар дешархошта довзийт, балха хлара лоархлеме гла малага ба. 18 шергара 35 шерга кхаччалца ха яьннараш таро

йолаш ба, шоашта нийса хетар кхолларал совга, шоай мехкахошка а цох пайда эцийта.

Укх наькьа из лоархлеме гюллакх довзийтар, Наьсарен №19 йолча ишкола дешархошта. Лоархлеме каьмаьл дладихьар царца ларчакханаькъан Саида, Гюлой Аминас. Дешархоша, дика хеташ, ладийгар царга, иштта дийцар шоашта бакьа-

хьа хетар», - аьлар хоамо.

«Шоана хьалхашка хьаделаш да наькьаш! Шоашта могоар де, хьакхоллаш, кердадараш лохаш хила. Цьханнена дагадехачох, кхоана ерригача Россена пайда бала тарлу», - аьлар кагирхой туризм Министерствон грантови отдела хьалхале лелаш волча говзанчас ларчакханаькъан Саида.

«Арамхи» курорте салолача наьха моттигаш дукхагга е лаьрхлад

Ггазданаькъан Ахьмад

Палгайчен «Арамхи» яхача курорте лаьрхлад, салолаш болча наьха моттигаш диазза дукхагга хилийта. Хланз цига болх беш я 134 фусам, цига туристаш дукха хьаухаш хиларах, уж тоьаш яц. 2019 шерда, лоаман Палгайче вера 6 эзар

турист, хлаьта карарча шерда 21,5 эзар ва. Цунца дувзаденна фусамаш дукхагга хилийта лаьрхлад, хьабоаггача наха эшаш дола хьалаш лоаттадара.

«Керттердар да, фусамаш йолаш хилар. 2018-ча шерда 84 фусам яр, хланз 134 я, бакьда тлакхетараш клезига я.

Хланз «Кавказ. РФ» Акционерни хлармаца цьхана лаьрхлад 620 фусамга кхоачаш уж хьае. Хетаргахьа, 2028 шерга кхоачаш, из проект кхоачашгьаь яргьа», - аьлар «Сердало» газетага «Палгайчен курорт» яхача ООО генеральни директора Йовлой Мухьмада.

«Арамхи» курорт улл

Жгайрахьа кхален эггара хозаггача моттиге, Палгайчен эггара дукхагга туристаш ухаш йола моттиг а я из, хлара шерда из дукхагга наха юкье йовзаш а йоагга. Фусамаш дукхагга хургюла болх баьчул тлехьагга, хьаьшашта а лертгга хьалаш влашагдохкаргда, хоза салага йиш хургюлаш.

«Айфон 8» йохкаш хинна зуламхо я, вай мехка лохаш

Султиганаькъан Йоакьап

Шолжа-Шахьарерча МВД болхлоша лохаш я, онлайн гюлла телефон йохкаш я со, аьнна, харцо йийца, наьха ахча лочкьадаь зуламхо. Из хоамтха газетага бир МВД болхлоша.

«Гаьдала болхлош болча латкьа енача кхалсага дийцачох, онлайн гюлла «Айфон 8» йохкаш я со, аьнна, 9000 сом ахча дгайца, бувзам хоадабаь, каьйлаьнний нах лехабеш, ахча гулдеш лийна зуламхо», - йоах тхогарча хоамо.

Из тайпара хлама касткаста нийслуш да вай бахархошта юкье! Оаха массаза санна юха а хкайкарал душуга, бокьал а фийла хила, малашб ца ховча нахагара хламан ма ийе интернет гюлла, царца бувзам ма лелабе! Ма лехайта шоаш зуламхошка, клезига уйла еш хила!

«ГОРЯЧАЯ ЛИНИЯ» ПРАВИТЕЛЬСТВА РИ ПО ПРОТИВОДЕЙСТВИЮ КОРРУПЦИИ +7 (8734) 55-11-57, ЕДИНЬИЙ ТЕЛЕФОН СЛУЖБЫ СПАСЕНИЯ 112

сердало

Учредители: Правительство Республики Ингушетия и ГАУ «Общественная газета «Сердало»

Главный редактор: Курскиева Х.А.

Адрес Правительства РИ: 360001, г. Магас, пр. И. Зязикова, 12.

Адрес редакции и издателя: Республика Ингушетия, 386101, г. Назрань, Тер. Центральный округ пр. И.Базоркина, 60. Тел.: 8 (8734) 77-11-84. Бухгалтерия: 8 (8734) 77-10-85.

Газета зарегистрирована Управлением Россохранкультуры по ЮФО. Рег. номер ПИ № ФС 10-6526 от 5 марта 2007 г.

E-mail: serdalo@yandex.ru Сайт газеты: serdalo.ru.

Набор и верстка произведены в компьютерном центре издательства газеты «Сердало».

Время подписания номера по графику в печать: 3 апреля 2024 г. Фактически 17:20.

Точка зрения авторов может не совпадать с позицией редакции. При перепечатке ссылка на газету обязательна. Письма, рукописи, фотографии, рисунки не рецензируются и не возвращаются. Свободная цена

Газета отпечатана в издательстве «Южный регион», с готовых диапозитивов Адрес: 357600, Ставропольский край, г. Ессентуки, ул. Никольская, 5. Заказ № 1435 Тираж: 2000 экз.

Іалам лорадерашта гучаяьлар, хий лорадеча Магаса даькъ тІа дІакхийса нувхаш

Султиганькъан Йоакъап

ГІалгІай Республикан Іалам лорадара Министертвон экологашта гучадаьлар, Магасерча хий лорадеча даькъ тІа, бокъо йоацаш, нувхаш Іокхийса хилар. Из хоам «Сердало» газетага бир ГІалгІай Республикан Іалам лорадераша.

«ГІалгІайчен Іалам лорадара Министерствон паччаьхалкхен инспектораша, массехк моттиг гучаяькхар нувхаш Іокхийса. Шолжа хин йистегІолла, Набережни урамах, кхы а диь даькъ тІа дар цу тайпара сурт. ГІалгІай Республикан прокуратуре дІачуеннай цу гІулакхак йола материал», - аьлар хоамо.

Говзанчаша белгалду, вай мехка цу тайпара нувхаш Іоаеш хилар мел унзар да - из лаяттан дикала чІоагІа Іаткъаш да, нувхаш цига Іокхувсаш хилар геттара харцаьха да. Цо толхаду гонаьхара Іалам а лаятта а.

Гонаьхара Іалам лорадеш, законо дІадехар леладеш саг хилар; граждански оагІораьхара бехктокхам кхетабеш хилар да.

Вай мохк кийчлуш ба, цІена а хоза а мархаш даста

ГІазданаькъан Ахьмад

ГІалгІайче кийчлуш я бусалба наьха мархаш оала цІай дІадахьа; цудухьа, цунга кийчо еш, хьалхара шоатта ди дІадиьхар. Берригача мехка юрташка лостам беш латт урамашка, наха салолача моттигашка, наькъий йистош-

ка, дукхагІа нах лелача моттигашка. Нах, хоза а хеташ, болабеннаб шоай юкьарча цІагІа лостам бе.

«Къаьхьагама шоатта ди - из нах влашагІтохаш дола дика Іадат да. Из каст-каста бе лерхІаш бола болх ба. Бакьда коммунални гІулакхерча болх-

лошта хьалхара бе безаш бац из. Моттигерча Іаьдало из дика кхетаде деза, шоай хІара денна болх хьа а беш.

Тахан ара мел баьннача наха баркал ала лов сона, уж ба вай мохк цІенагІа, хозагІа хилча дика хетараш», - аьлар ший телеграм-канале ГІалгІайчен кулгалхочо Келаматанаькъан

Махьмуд-Іаьлас.

Мархаш дастара цІай хьатІадоагІаш, къаьхьагама шоатта ди дІадахьар, из вай мехкахой барт а цьхоагІо а хилар да. Цо хьагойт, вай цьхана хилча, дика толамаш даха йиш йолга, хьамсара ГІалгІайче хозагІа хилията вайна карагІдаргдолга.

ДІайолаеннай экологически шоатта ден къаьхьагама ха

ГІазданаькъан Ахьмад

ГІалгІайче дІайолаеннай экологически шоатта ден ха, из дІахьу «Россе хиш» ячача Ерригроссе болама чуйоагІаш. 500 гаргга вай мехках дог лазаш волча сага даькъа лаьцар, республикан столицерча Шолжа йистош цІеньеш.

«Цьхана къаьхьегарца, карагІаьлар кхо километр йІаьха йола моттиг цІенье. Цигара гулдир 670 нувхий гали. ДІадахача шера къаьстта цу моттигера 510 гали нувхаш гулььяьр. Гуш ма хиллара, карарча шера уж дукхагІа хилар», - аьлар «Сердало» газетага ГІалгІайчен экологе, Іалама та-

роний Министерствос. Цьхабараша, шоашта салолача хана, сагота боацаш тІехьа нувхаш юхеюте, шоллагІчар, шоай мехках дог лазаш хиларах тарра, царна тІехьара нувхаш гулью, ши кулгІаьшка ца дуллаш къаьхьагаш. Цу балха хьалхабаьлар мот-

тигерча Іалама Министерствон болхлой; Наьсарен, Шолжа хьун боахамий викалаш; Магас-Шахьара администраце, цІи йоаяра центрай, мехка кагирхой гІулакха йолча Комитета, ГІалгІай паччаьхалкхен университета викалаш; иштта лоламхой тароний кергтерча моттига доакьашхой.

ГОБЪЯВЛЕНИЯ

Утеранный диплом №06НПА 0001401, выданный Политехническим колледжем г. Назрани в 2012 г. на имя Шадиевой Мадины Темерхановны, считать недействительным.

Утеранный диплом №1106040011048, выданный ГБПОУ «Политехническим колледжем» в 2021 г. на имя Итарова Ибрагима Салмановича, считать недействительным.

Утеранный аттестат №00624005228340, выданный ГБОУ «СОШ-Сад №10 г. Назрани» за 2018-2019 уч. год на имя Аушевой Хяди Хасановны, считать недействительным.